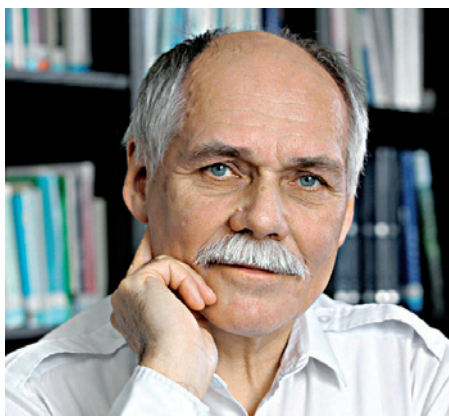

Bedřich Moldan
ředitel Centra pro otázky
životního prostředí UK

Bohatství přírody nelze vystihnout jen ekonomickou hodnotou

Rozsáhlý projekt *Hodnocení ekosystémů na začátku tisíciletí* (MA, Millennium Ecosystem Assessment) zavedl termín *ekosystémové služby*, který už natrvalo pronikl nejen do odborné literatury, ale i do široce publikovaných textů včetně politických dokumentů Evropské unie či materiálů přípravného procesu Konference OSN o udržitelném rozvoji (Rio+20). Zásadní přínos MA – definování ekosystémových služeb a jejich mnohočetných vazeb na kvalitu života lidí (*well-being*) – je ve skutečnosti „vedlejším produktem“ rozsáhlého komplexu prací, jejichž hlavním cílem bylo co nejobjektivnější hodnocení stavu ekosystémů v celosvětovém měřítku, jak ostatně ukazuje samotný titul celého projektu. „Ekosystém“ v pojetí MA znamená sice trochu něco jiného, než je běžně chápán (jde spíše o široké biologicko-geograficky vymezené celky), avšak závěry jsou jasné. Naprostou většinu ekosystémů na Zemi lidé vážně poškodili, zejména proto, že negativně ovlivnili právě základní předpoklad existence ekosystémů – biologickou rozmanitost. Připomeňme, že biologická rozmanitost nepatří do žádné z kategorií ekosystémových služeb, je však základním a neopominutelným předpokladem pro fungování všech ekosystémových služeb.

Vyústění projektu je zcela jasné: Jestliže chceme udržet přijatelnou úroveň ekosystémových služeb, na nichž závisí náš život, musíme zachovat biodiverzitu nutnou pro fungování zdravých ekosystémů, protože jenom takové jsou schopny nadále poskytovat naší civilizaci existenční služby. Zásadní jsou přitom všechny čtyři základní úrovně biodiverzity. Bylo by neprozíravé ulpívat jen na nejznámější diverzitu druhové (to by pak možná měli pravdu ti, kteří tvrdí – obrazně řečeno –, že pro ekosystémové služby nepotřebujeme zachraňovat pandu), ale všimnout si především podle mého názoru nejpodstatnější, nejnižší úrovně – diverzity genové. Platí to samozřejmě i pro produkty genového inženýrství, ať už je máme rádi, nebo ne.

Ekosystémové služby mají zřejmou ekonomickou hodnotu, a proto mají evidentně ekonomickou hodnotu i ekosystémy a biodiverzita. Nedávno dokončená podrobná studie *Ekonomie ekosystémů a biodiverzity* (The Economics of Ecosystems and Biodiversity, TEEB) přinesla bohatství poznatků a konkrétních dokladů o této hodnotě a rovněž i metodické návody, jak ekonomické hodnocení provádět a dospět k jasnému kvantitativnímu výsledku. Celková ekonomická hodnota ekosystémů má řadu součástí, mimo přímé užitky lze různými metodami vyčíslit mnohé další nepřímé ekonomické přínosy. Aktuální i potenciální ekonomická hodnota ekosystémů je především dána službami, které poskytují nebo poskytovat mohou. Jak víme, těchto služeb existuje velmi široká škála, od služeb zásobovacích, poskytujících většinou zpeněžitelné statky, přes regulační a podpůrné služby až k rozsáhlé kategorii souborně nazvané službami kulturními. Ekonomické hodnocení lze provést prakticky vždy, ale mnohdy jde o metodicky složitou záležitost, náročnou na odbornou kvalifikaci, čas a vložené prostředky.

Peněžní hodnotu lze přiřadit i vnitřní hodnotě přírody, i když tím rozhodně není řečeno, že nějaká finanční suma tuto hodnotu plně vyčerpává, nebo snad dokonce nahrazuje. Význam ekonomického hodnocení je omezen na oblast ekonomiky, která nezahrnuje ani celý život, ani všechna možná pojetí světa. Mluvíme-li o hodnotě biodiverzity, platí to dvojnásob. Bohatství přírody rozhodně nelze vystihnout jen jeho ekonomickou hodnotou, jakkoliv sofistikovaně a v co největší úplnosti se vyčíslí. Nemluvě o tom, že pro mnohé je obdobné „ekonomické cvičení“ nesmyslné a nepřijatelné, znevažující skutečnou hodnotu a význam, který má příroda sama o sobě i pro nás.

Hodnota ekosystémových služeb poskytovaných v České republice přirozenou nivou může v průměru dosahovat ročně 455 000 Kč/ha, zatímco v případě lidmi pozměněného luhu 157 000 Kč/ha. Zdravý, co nejpůvodnější lužní les můžeme chránit proto, že dokáže tlumit povodňovou vlnu. Ale stejně tak proto, že nás rok co rok „středoevropská Amazonie“ uchvátí barevnými koberci jarních květů, ohromí mohutností prastarých stromů a zaskočí pestrostí hmyzího světa. Připomene nám tak, že navýsost rozmanitou přírodu máme rádi nejen pro její bytí existenční služby. A to není zrovna málo.